

ปัญหาการยุบพรรคการเมืองที่มีผลกระทบต่อพรรคการเมืองไทย

The Problem of Political Party Dissolution Affecting Thai Political Parties

สุทธิชัย หล่อตระกูล

Suttichai Lortrakul

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University, Thailand

E-mail: Suttichai19@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-4980-552X>

Received 07/04/2023

Revised 18/04/2023

Accepted 25/04/2023

บทคัดย่อ

ประเทศไทยมีการกำหนดเหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองไว้ ดังนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 การสันนิษฐานความเป็นพรรคการเมือง ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง และมีการควมรวบพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรครู้เห็นหรือไม่ได้ยับยั้งผู้สมัครที่ทำให้การเลือกตั้งไม่สุจริต กรณีเรียกหรือรับทรัพย์สินเพื่อลงสมัครหรือส่งผู้สมัคร หรือไม่ลงสมัครหรือไม่ส่งผู้สมัครเพื่อให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์ ซึ่งความผิดตามกฎหมายการเลือกตั้งนี้ แม้เป็นความผิดต่อส่วนตัว แต่หัวหน้าพรรคหรือคณะกรรมการไม่ได้ยับยั้งการกระทำความผิด ศาลรัฐธรรมนูญก็สามารถสั่งยุบพรรคได้ จากเหตุการณ์การยุบพรรคการเมืองตามกฎหมายดังกล่าว มีปัญหาว่าเป็นการกำหนดเหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองที่มากเกินไป โดยบางเหตุก็ไม่ร้ายแรงเป็นเพียงความผิดเล็กน้อย หรือเป็นเหตุทางเทคนิค หรือเป็นเหตุที่ไม่ปฏิบัติตามกำหนดระยะเวลา ก็สามารถถูกตัดสินยุบพรรคการเมืองได้ ดังนั้นบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาการยุบพรรคการเมืองที่มีผลกระทบต่อพรรคการเมืองไทย อันเป็นมาตรการที่กระทบต่อเสรีภาพของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมือง ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งยุบพรรคการเมืองเพื่อลงโทษพรรคการเมืองในกรณีที่หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพของตนในนามพรรคการเมืองเพื่อล้มล้างการปกครอง หรือกระทำการเพื่อมิให้มีการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือฝ่าฝืนต่อกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและเงินสนับสนุนพรรคการเมือง อันเป็นกระบวนการตรวจสอบการใช้เสรีภาพของหัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง และสมาชิกพรรคการเมืองให้อยู่ในขอบเขตตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ อย่างไรก็ตาม การใช้มาตรการยุบพรรคการเมืองในประเทศไทยยังคงเป็นปัญหา เนื่องจากเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองแล้ว ในหลายกรณีปรากฏว่าผลของคำสั่งนั้นไม่สอดคล้องกับการคุ้มครองเสรีภาพและดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ทั้งยังส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในพรรคการเมือง

อันได้แก่หัวหน้าพรรคการเมืองและคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองจนเกินสมควร ทำให้การใช้เสรีภาพทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยแท้จริง

นอกจากนี้ยังพบว่าภายหลังจากที่มีการยุบพรรคการเมืองแล้ว มาตรการลงโทษที่จะลงแก่หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค จะมีอยู่ 2 รูปแบบคือ การตัดสิทธิทางการเมืองและการตัดสิทธิเลือกตั้ง โดยการตัดสิทธิทางการเมืองนั้น เป็นการห้ามมิให้ผู้นั้นใช้สิทธิในทางการเมืองตามที่กฎหมายกำหนด แต่ไม่ตัดสิทธิในการเลือกตั้ง ส่วนการตัดสิทธิเลือกตั้งนั้น เป็นการตัดสิทธิทางการเมืองของบุคคลนั้นและห้ามมิให้บุคคลนั้นมีสิทธิในการเลือกตั้งด้วย สำหรับในประเทศไทยนั้น ได้ใช้มาตรการตัดสิทธิเลือกตั้งเพียงประการเดียวในการลงโทษหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับมาตรการยุบพรรคการเมืองในประเทศไทยที่มีความรุนแรงกว่าประเทศอื่นๆ โดยให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาถึงความหนักเบาแห่งการกระทำ และใช้มาตรการตัดสิทธิทางการเมืองหรือมาตรการตัดสิทธิเลือกตั้งให้เหมาะสมแก่กรณีของการกระทำของบุคคลแต่ละราย เพราะหากไม่ปรากฏว่าบุคคลนั้นได้ร่วมกระทำการอันเป็นการขัดต่อกฎหมายอย่างร้ายแรง แต่ต้องรับโทษเนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดให้ต้องรับโทษ อันไม่ใช่เรื่องที่เกิดจากการกระทำของตนแล้ว บุคคลนั้นก็สมควรถูกพรากรสิทธิพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญเกินกว่าที่จำเป็น

คำสำคัญ : การยุบพรรคการเมือง; พรรคการเมือง

Abstract

Thailand has specified the reasons for the dissolution of political parties as follows: The Organic Act on Political Parties B.E. The Constitutional Court ordered the dissolution of political parties and political parties merged. The Organic Act on Election of Members of the House of Representatives, 2018. The party leader or party executive committee knew or did not veto the candidates who made the election dishonest. In the case of calling or receiving property to apply for or send applicants Or not apply or not send a candidate so that either party can benefit which is an offense under this election law Even if it's a personal offense But the party leader or the committee did not deter the offense. The Constitutional Court was able to order the dissolution of the party. from the dissolution of political parties under the aforementioned law There is a problem that determines the cause of the dissolution of political parties too much. Some of them are not serious, just minor offenses. or technical reasons or is the cause of non-compliance with the time limit can be judged to dissolve a political party. Thus, this article aims to study and analyze the problem of political party dissolution affecting Thai political parties. which is a measure that affects the freedom of the people in the activities of political parties The Constitutional Court has the power to order the dissolution of a political party to

[568]

Citation:

สุทธิชัย หล่อตระกูล. (2566). ปัญหาการยุบพรรคการเมืองที่มีผลกระทบต่อพรรคการเมืองไทย. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (3), 567-580.

Lortrakul, S., (2023). The Problem of Political Party Dissolution Affecting Thai Political Parties. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (3),

567-580; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.149>

punish the political party if its leader Political party executive committee or members of political parties exercising their rights and liberties on behalf of political parties to overthrow the government or act to prevent the election from going honestly and honestly or violating the law relating to the preparation of accounts and funding for political parties, which is a process for monitoring the exercise of liberty by political party leaders Political party executive committee and members of political parties within the scope prescribed by the Constitution. However, the use of measures to dissolve political parties in Thailand is still a problem. because when the Constitutional Court ordered the dissolution of political parties In many cases, it turns out that the results of the order are inconsistent with the protection of freedom and activities of political parties under constitutional law. It also affects the freedom of political activities of individuals in political parties. including the head of a political party and the political party's executive committee Makes the use of political freedom in the democracy of the people cannot truly happen.

In addition, after the dissolution of political parties Punishment measures to be imposed on party leaders and party executive committees will come in two forms: deprivation of political rights and deprivation of voting rights by cutting down on that political right It prohibits that person from exercising his political rights as required by law. but does not deprive them of the right to vote As for the cut of the right to vote It deprives that person of political rights and prohibits that person from having the right to vote. for that in Thailand, The sole measure of deprivation of voting rights was used to punish party leaders and party executive committee members. which, when considered together with the dissolution of political parties in Thailand is more severe than in other countries by giving the Constitutional Court the power to consider the weight of the action and use measures to cut political rights or measure to cut off election rights as appropriate to the case of the actions of each individual because if it does not appear that that person has participated in an act which is seriously contrary to the law but had to suffer penalties due to the provisions of the law requiring them to be punished which is not caused by one's actions That person should not be deprived of his basic constitutional rights more than necessary.

Keywords: Dissolution of Political Parties; Political Parties

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยทางตรง แต่เดิมพรรคการเมืองไม่ใช่เรื่องจำเป็น แต่เมื่อสังคมสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพรรคการเมือง เพราะผู้แทนอิสระนั้นมีความคิดเห็นได้หลากหลายเกินไป การรวมตัวกันเป็นพรรคการเมืองโดยยอมทิ้งความเห็นเล็กน้อยที่ไม่ตรงกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันที่สำคัญกว่าจะช่วยลดความสับสนในการเลือกผู้แทนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้มีตัวเลือกที่น้อยลงและชัดเจนมากยิ่งขึ้น (ณรงค์เดช สรุโฆษิต. 2554 อีกทั้งพรรคการเมืองยังเป็นตัวกลางในการเชื่อมประสานระหว่างประชาชนให้เกิดความตื่นตัวทางการเมืองและมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างรอบด้าน โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินการทางการเมือง

แนวความคิดเรื่องพรรคการเมืองของไทย ได้เริ่มมีขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 เมื่อครั้งที่ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการทดลองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โดยจัดตั้งเมืองดุสิตธานีขึ้น และได้มีการตั้งพรรคการเมืองสองพรรค คือ พรรคโบว์สีน้ำเงิน มีท่านราม ฤ กรุงเทพ (รัชกาลที่ 6) เป็นหัวหน้าพรรคและพรรคโบว์แดงมีพลเอก เจ้าพระยาธรรมรามภพ เป็นหัวหน้าพรรค ได้ทดลองใช้ในลักษณะสมมุติ และมีได้แพร่หลายไปสู่ประชาชนซึ่งมีการทดลองใช้อยู่นานก็ยกเลิกไป จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในพ.ศ. 2475 คณะบุคคลคณะหนึ่งที่เรียกว่า คณะราษฎร ซึ่งประกอบไปด้วยทหาร ข้าราชการ และพลเรือนได้เข้ากระทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย และมีการดำเนินงานในลักษณะที่คล้ายคลึงกับพรรคการเมือง (ชงคชาญ สุวรรณณณี. 2566)

พรรคการเมืองมีหน้าที่หลัก คือ เป็นตัวกลางเชื่อมความต้องการและบทบาทของประชาชนกับรัฐบาลและเป็นผู้ใช้อำนาจทางการเมือง เป็นกลไกสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ในรัฐสภาให้เกิดประสิทธิภาพ เพราะนโยบายของพรรคการเมืองจะถูกกำหนดขึ้นมาจากปัญหาความต้องการของประชาชน ซึ่งส่งผลต่อการมุ่งเน้นให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง และสามารถเสริมสร้างให้การเมืองมีความมั่นคง และมีเสถียรภาพ รวมทั้งสามารถสร้างดุลยภาพของอำนาจทางการเมืองให้เกิดขึ้นในรัฐสภา การยุบพรรคการเมืองในประเทศไทยพบว่า นับตั้งแต่มีการก่อตั้งศาลรัฐธรรมนูญเมื่อปี พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน ได้มีการตัดสินยุบพรรคการเมืองไปแล้วถึง 110 พรรคการเมือง ทำให้พรรคการเมืองในประเทศไทยขาดเสถียรภาพและขาดการพัฒนาเป็นสถาบันการเมืองที่มั่นคงเหมือนพรรคการเมืองของต่างประเทศ เช่น พรรคริพับลิกัน และเดโมแครต ของสหรัฐอเมริกา ที่ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1792 ถือเป็นพรรคการเมืองที่เก่าแก่ที่สุดในโลกที่อยู่ยาวมาจนถึงปัจจุบัน

ประเทศไทยมีการกำหนดเหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองไว้ ดังนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 การสิ้นสุดสภาพความเป็นพรรคการเมือง ตามมาตรา 91 ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง ตามมาตรา 92 และ มีการคว่ำรวบพรรคการเมือง ตามหมวด 9 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 132 วรรคสาม หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรครู้เห็นหรือไม่ได้ยับยั้งผู้สมัครที่ทำให้การเลือกตั้งไม่สุจริต มาตรา 158 วรรคสอง และ มาตรา 75 กรณีเรียกหรือรับทรัพย์สินเพื่อลงสมัครหรือส่งผู้สมัคร หรือไม่ลงสมัครหรือไม่ส่งผู้สมัครเพื่อให้ฝ่าย

ไต่ฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์ ซึ่งความผิดตามกฎหมายการเลือกตั้งนี้ แม้เป็นความผิดต่อส่วนตัว แต่หัวหน้าพรรคหรือคณะกรรมการไม่ได้ยับยั้งการกระทำความผิด ศาลรัฐธรรมนูญก็สามารถสั่งยุบพรรคได้ จากเหตุการณ์ยุบพรรคการเมืองตามกฎหมายดังกล่าว มีปัญหาว่าเป็นการกำหนดเหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองที่มากเกินไป โดยบางเหตุก็ไม่ร้ายแรงเป็นเพียงความผิดเล็กน้อย หรือเป็นเหตุทางเทคนิค หรือเป็นเหตุที่ไม่ปฏิบัติตามกำหนดระยะเวลา ก็สามารถถูกตัดสิทธิยุบพรรคการเมืองได้ กรณีนี้หากเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เช่น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศสแล้วจะเห็นได้ว่า เหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองได้นั้นต้องเป็นเรื่องร้ายแรงและส่งผลต่อการดำรงอยู่ของรัฐ หรือกระทบกระเทือนต่อระบอบการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยเท่านั้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 211 วรรคสอง กำหนดว่า “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” หมายความว่า หากประชาชนหรือผู้ทราบการกระทำความผิดของพรรคการเมือง มายื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้ยุบพรรคการเมือง ในการวินิจฉัยลงมติว่าจะยุบพรรคการเมืองหรือไม่ มีเพียงมติเสียงข้างมากธรรมดา คือ 4 ต่อ 3 ก็สามารถตัดสิทธิให้ยุบพรรคการเมืองได้ ซึ่งต่างจากมติการยุบพรรคการเมืองในต่างประเทศที่ต้องใช้มติพิเศษเท่านั้นถึงจะยุบพรรคการเมืองได้

อย่างไรก็ดี การยุบพรรคการเมืองในประเทศไทยยังคงเป็นปัญหาที่มีการโต้แย้งกันเนื่องจากมาตรการที่ใช้ยุบพรรคการเมืองในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับการคุ้มครองเสรีภาพในการจัดตั้งและดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมือง ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ทั้งยังส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในพรรคการเมือง อันได้แก่หัวหน้าพรรคการเมืองและคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองจนเกินสมควร ทำให้การใช้เสรีภาพทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนไม่อาจเกิดขึ้นได้ โดยแท้จริง ดังเช่นกรณีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 3-5/2550 ที่ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคไทยรักไทยและตัดสิทธิเลือกตั้งหัวหน้าพรรคและคณะกรรมการบริหารพรรคเป็นระยะเวลา 5 ปี เพราะเหตุที่มีการตกลงจ้างพรรค (รัชนิกุล อุตระศาสตร์. 2557)

จากปัญหาดังกล่าว จึงได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎี ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และศึกษากฎหมายของต่างประเทศเพื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทยในเรื่องของการยุบพรรคการเมืองโดยศาลรัฐธรรมนูญตามมติเสียงข้างมากธรรมดา เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมายให้มีความเหมาะสม และเกิดประโยชน์ต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญนำไปใช้ในการตัดสินยุบพรรคการเมือง

บทวิเคราะห์การยุบพรรคการเมือง

การศึกษานี้มีกรอบของการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการจัดตั้งพรรคการเมือง บทบาทของพรรคการเมืองต่อระบอบประชาธิปไตย การยุบพรรคการเมืองและผลของการยุบพรรคการเมือง โดยมีได้ตัดสิทธิของพรรคการเมืองเท่านั้น แต่ยังมีผลไปถึงบุคคลในการเมืองนั้นๆ ด้วย จึงจำแนกผล

ของการยุบพรรคการเมืองซึ่งมีหัวข้อการยุบพรรคการเมือง ได้ 3 กรณี คือ (สิรินาถ วิสุทธีวัชรกุล. 2553; รัชนิกุล อุตระศาสตร์. 2557; สิริกร สายสิน. 2560).

1. การยุบพรรคการเมืองที่มีผลต่อพรรคการเมือง

เมื่อพิจารณาผลที่เกิดจากการละเมิดข้อห้ามของพรรคการเมืองหรือเหตุแห่งการยุบเลิกพรรคการเมือง อาจพบว่ามีหลายประการ ซึ่งการยุบเลิกพรรคการเมืองนับว่าเป็นโทษที่รุนแรงที่สุดสำหรับกาดำรงอยู่ของสถาบันทางการเมืองเมื่อเปรียบเทียบกับบทลงโทษอื่นๆ ซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ส่วนของผลทางกฎหมายและบทลงโทษเพิ่มเติม อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่พรรคการเมืองถูกยุบนั้น ในแต่ละประเทศอาจมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในบางประเทศ เมื่อพรรคการเมืองกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนข้อห้าม หรือมูลเหตุแห่งการยุบเลิกพรรคการเมืองขัดแจ้งในกรณีที่มีการก่อตั้งพรรคนาซีขึ้นใหม่ ส่วนลักษณะที่สอง คือ การไม่อนุญาตให้จดทะเบียน จัดตั้งพรรคการเมือง ในบางประเทศเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองมิได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่ได้กำหนดเงื่อนไขให้ต้องมีการขออนุญาตจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองจากนายทะเบียนพรรคการเมืองเสียก่อน โดยผู้ที่จะดำเนินการขอจัดตั้งพรรคการเมืองจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ที่กฎหมายกำหนดไว้ซึ่งบทลงโทษในกรณีที่มีการฝ่าฝืนข้อห้ามในทางรูปแบบนี้คือการไม่อนุญาตให้จดทะเบียนนั่นเอง ดังเช่นในประเทศไทยที่หากมีการฝ่าฝืนข้อห้ามมิให้พรรคการเมืองใช้ชื่อพรรคที่ก่อให้เกิดความแตกแยกในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนาระหว่างชนในชาติ เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร และขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็อาจถูกลงโทษโดยการที่นายทะเบียนไม่อนุญาตให้จดทะเบียนพรรคการเมืองได้ เป็นต้น และลักษณะประการสุดท้ายของการฝ่าฝืนข้อห้ามพรรคการเมือง คือ การยุบพรรคการเมือง พรรคการเมืองดังกล่าวอาจต้องถูกยุบเลิกไปโดยมิได้มีผลในทางกฎหมายใดๆ เพิ่มเติม ในขณะที่บางประเทศอาจมีการกำหนดโทษเพิ่มเติมไว้ภายหลังจากที่มีคำสั่งยุบพรรคการเมือง โดยให้ถือว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองดังกล่าวสิ้นสุดลง หรืออาจมีการห้ามมิให้มีการดำเนินการจัดตั้งพรรคตัวแทนขึ้นใหม่ ดังเช่นในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน หรืออาจมีผลถึงขนาดที่ให้บรรดาสมาชิกพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวต้องถูกเพิกถอนสิทธิทางการเมือง ดังเช่น ในประเทศตุรกีและประเทศไทย หรืออาจให้ทรัพย์สินของพรรคการเมืองที่ถูกยุบตกเป็น ของรัฐ ดังเช่นในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เป็นต้น ทั้งนี้ เหตุที่ทำให้ผลในทางกฎหมายและบทลงโทษเพิ่มเติมในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากประสบการณ์ทางการเมืองที่แต่ละประเทศต่างได้รับและได้เรียนรู้จากในอดีตที่ผ่านมา

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า แม้มูลเหตุและผลทางกฎหมายในการยุบเลิกพรรคการเมืองในแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกัน แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว มูลเหตุแห่งการยุบเลิกพรรคการเมืองหรือข้อห้ามของพรรคการเมือง จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์และแนวนโยบายของพรรค ซึ่งจะขัดต่อหลักการพื้นฐานอันละเมิดมิได้ เช่น หลักประชาธิปไตย หลักนิติรัฐ การเหยียดผิว เชื้อชาติ ศาสนา เป็นต้น โดยรัฐธรรมนูญและกฎหมายพรรคการเมืองของแต่ละประเทศ มักจะเลือกใช้ถ้อยคำอย่างกว้างๆ อาทิเช่น "ขัดกับ

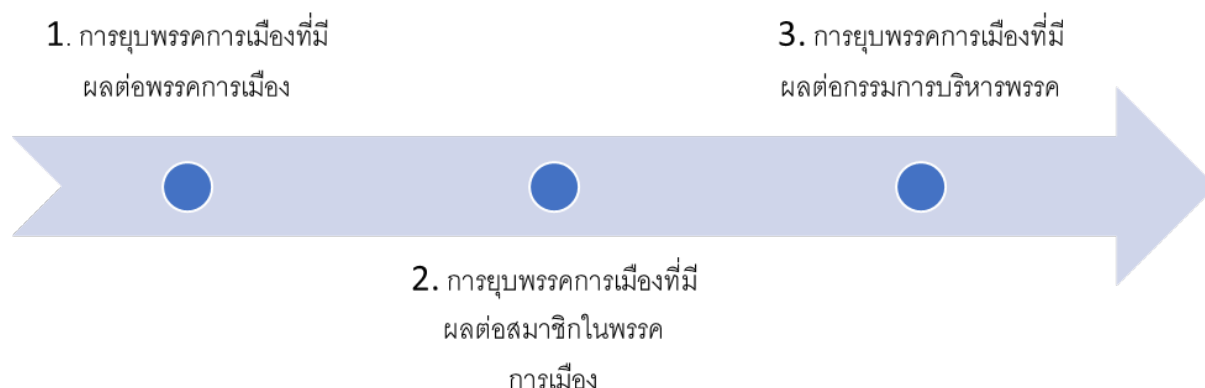
หลักประชาธิปไตย" "กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ" "กระทบต่ออธิปไตยของชาติ" หรือ "กระทบต่อบูรณภาพของดินแดน" โดยอาจมีความมุ่งหมาย เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้องค์กรผู้มีอำนาจในการพิจารณาคดีได้มีโอกาส ใช้ดุลพินิจพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณีๆ ไปและมีโอกาสในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานได้อย่างรอบด้านและรอบคอบว่ามีเหตุผลอันเพียงพอที่จะเป็นเหตุให้มีการยุบพรรคการเมืองนั้นหรือไม่ โดยจะต้องคำนึงถึงหลักความได้สัดส่วนเป็นสำคัญ (สิริกร สายสิน. 2560)

2. การยุบพรรคการเมืองที่มีผลต่อสมาชิกในพรรคการเมือง

การเข้าเป็นสมาชิกในพรรคการเมือง นอกจากจะมีคณะกรรมการบริหารพรรคแล้ว ยังมีสมาชิกที่เป็นประชาชน ซึ่งมีความนิยมชมชอบในพรรคการเมืองด้วย ซึ่งเมื่อมีการยุบพรรคการเมืองขึ้นแล้วย่อมมีผลทำให้สมาชิกต้องหมดสภาพการเป็นสมาชิกพรรค โดยตามที่ได้ศึกษามาในแต่ละประเทศการที่พรรคการเมืองที่คนสังกัดถูกยุบนั้น ย่อมสูญเสียการลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะที่บางประเทศเช่นประเทศสเปนมิได้ถือว่าเป็นผลกระทบแก่บุคคลนั้นๆ ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งมิได้สังกัดพรรค แต่ถ้าสังกัดพรรคแล้วพรรคที่ตนสังกัดถูกยุบ ก็ย่อมไม่สามารถลงสมัครได้เช่นเดียวกับการยุบพรรคที่ปรากฏในประเทศไทย หากสมาชิกนั้นเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในขณะที่พรรคที่ตนสังกัดถูกยุบ ย่อมทำให้หมดสภาพความเป็นสมาชิกแต่ถ้าพรรคถูกยุบไปก่อนที่ตนจะสมัครรับเลือกตั้ง ยังสามารถไปสมัครเป็นสมาชิกในพรรคอื่นได้ (สิริกร สายสิน. 2560)

3. การยุบพรรคการเมืองที่มีผลต่อกรรมการบริหารพรรค

การยุบพรรคนั้น หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคในฐานะผู้บริหารพรรคจึงต้องร่วมรับผิดชอบในการยุบพรรคนั้นด้วย ซึ่งการยุบพรรคนั้นจะเกิดในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ประเทศสเปน หากเป็นการฝ่าฝืนต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ กรรมการบริหารพรรคจะถูกตัดสิทธิการเลือกตั้งเป็นระยะเวลา 5 ปี เช่นเดียวกับประเทศไทย ในขณะที่การยุบพรรคของประเทศตุรกี ได้กำหนดให้สมาชิกพรรคการเมืองและผู้ก่อตั้งพรรคการเมือง ซึ่งการกระทำหรือคำพูดของบุคคลนั้นเป็นสาเหตุให้มีการยุบพรรคการเมืองดังกล่าวอย่างถาวร ต้องห้ามมิให้เป็นผู้ก่อตั้ง สมาชิก กรรมการ หรือผู้บริหารในพรรคการเมืองหนึ่งพรรคการเมืองใดเป็นระยะเวลา 5 ปีซึ่งจะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญจะจำกัดสิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมในพรรคการเมืองเฉพาะบุคคลผู้ที่เป็นสาเหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองเท่านั้น หากได้จำกัดตัดสิทธิกรรมการบริหารพรรคเป็นการทั่วไปแต่อย่างใดไม่ อีกทั้งยังได้จำกัดเฉพาะเสรีภาพในการเข้าร่วมพรรคการเมือง หากได้ขยายไปถึงการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเช่นกรณีของไทย (สิริกร สายสิน. 2560)

แผนภาพ 1 ผลของการยุบพรรคการเมือง

ผลทางกฎหมายต่อการการยุบพรรคการเมือง

ผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้นจากการยุบพรรคการเมือง อาจพิจารณาได้ใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ ผลที่มีต่อองค์กรและผลที่มีต่อตัวบุคคล โดยผลที่มีต่อตัวบุคคลนั้น อาจแบ่งการพิจารณาออกได้เป็นผลทางกฎหมายภายหลังที่มีการยุบพรรคการเมืองในเรื่องสมาชิกภาพของบุคคล และการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง รวมถึงข้อห้ามภายหลังที่มีการยุบพรรคการเมือง (สิรินาถ วิสุทธิวัชรกุล. 2553; รัชนิกุล อุตระศาสตร์. 2557; สิริกร สายสิน. 2560).

1. ผลทางกฎหมายในการยุบพรรคการเมืองที่มีต่อพรรคการเมือง กรณีที่ศาลมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองใดแล้ว กฎหมายว่าด้วยพรรคการเมืองยังได้กำหนดหน้าที่ให้พรรคการเมืองนั้นต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ภายหลังจากที่พรรคการเมืองดังกล่าวต้องถูกยุบเลิกไป เช่น ต้องมีหน้าที่ในการดำเนินการชำระบัญชี และหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของพรรคภายหลังจากที่ได้มีการชำระบัญชีแล้ว เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง จะเห็นได้ว่า ภายหลังจากที่พรรคการเมืองถูกเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมือง หรือเมื่อพรรคการเมืองต้องเลิกกัน กฎหมายได้กำหนดให้คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีอำนาจในการชำระบัญชี และเมื่อได้มีการหักหนี้สินรวมถึงค่าใช้จ่ายในการชำระบัญชีแล้ว หากยังคงมีทรัพย์สินเหลืออยู่ให้โอนทรัพย์สินนั้นให้แก่องค์กรสาธารณกุศล ตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับของพรรคการเมือง แต่หากมิได้ระบุไว้ ก็ให้สินทรัพย์ที่เหลือตกเป็นของรัฐ ทั้งนี้ ตามที่มาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2498 มาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2511 และมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2517 บัญญัติไว้

นอกจากนี้ มาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองพ.ศ.2550 ได้มีการกำหนดให้ภายหลังจากที่พรรคการเมืองสิ้นสุดภาพ เลิก หรือยุบตามบทบัญญัติในหมวดนี้ เว้นแต่ในกรณีที่มีการคว่ำรวบพรรคการเมืองตามมาตรา 92 (2) ให้หัวหน้าพรรคการเมืองส่งบัญชีและงบดุล รวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับการเงินของพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองสิ้นสุดภาพ เลิก

หรือยุบ และให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้ชำระบัญชีให้เสร็จสิ้นภายในเวลาที่กำหนด เช่นเดียวกับมาตรา 68 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ซึ่งรวมถึงการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินภายหลังจากที่ได้มีการชำระบัญชีแล้ว ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาบังคับใช้โดยอนุโลม เช่นกัน

2. ผลทางกฎหมายในกรณีข้อห้ามภายหลังการยุบพรรคการเมือง กรณีของการบัญญัติถึงข้อห้ามของพรรคการเมืองภายหลังจากที่พรรคการเมืองถูกศาลสั่งยุบพรรคแล้วนั้น ได้มีการบัญญัติขึ้นเป็นครั้งแรกในมาตรา 69 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 และต่อมาเมื่อได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 จึงได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 97 ซึ่งได้กำหนดไว้ว่า ในกรณีที่พรรคการเมืองต้องยุบไปเนื่องจากเหตุดังต่อไปนี้ กล่าวคือ ไม่จัดทำรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมือง หรือไม่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด หรือได้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นเหตุที่ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง ที่กระทำการดังกล่าวเช่นว่านี้ได้ กฎหมายว่าด้วยพรรคการเมืองได้กำหนดข้อห้ามผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ต้องยุบไปเนื่องจากเหตุดังกล่าวในการดำเนินกิจการทางการเมืองไว้ ดังนี้

- (1) ห้ามมิให้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือ
- (2) ห้ามเป็นกรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือ
- (3) ห้ามมีส่วนร่วมในการขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ แต่ทั้งนี้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องยุบไป

อย่างไรก็ดี อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า หากพรรคการเมืองนั้นถูกยุบ เพราะมีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง แต่พรรคการเมืองนั้นยังมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบเพราะเหตุดังกล่าว สามารถจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ได้

3. ผลทางกฎหมายในการยุบพรรคการเมืองที่มีผลต่อกรรมการบริหารพรรค ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 เรื่อง การแก้ไขประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 5 ในข้อ 3 ซึ่งกำหนดว่า "ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญหรือองค์กรอื่นที่ทำหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใด เพราะเหตุกระทำการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น มีกำหนดห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง และข้อ 4 กำหนดว่า "ผู้ใดถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำสั่งของศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ก่อนวันที่ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขฉบับที่ 3 ลงวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 ใช้บังคับ ให้ผู้นั้นยังคงถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามคำสั่งของศาลต่อไป"

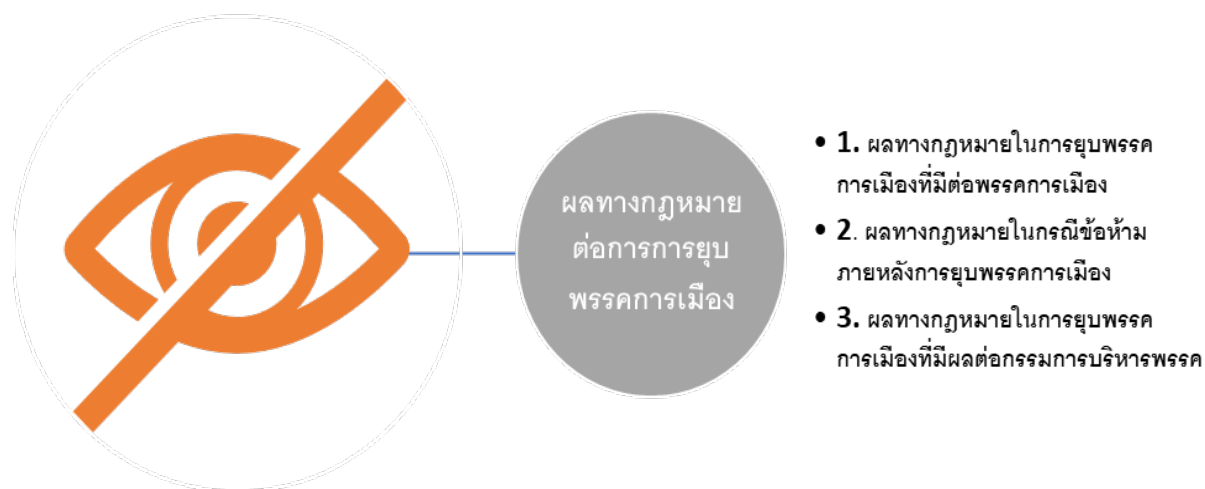
เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง โดยกำหนดให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคเป็นเวลาห้าปี นับแต่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคดังกล่าว ดังเช่น ในมาตรา 68 ซึ่งบัญญัติว่า "บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้มิได้" และวรรคท้าย บัญญัติว่า "ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามวรรคสามให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบในขณะที่กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นระยะเวลาห้าปี นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ดังกล่าว"

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 ก็ได้มีการเน้นย้ำถึงผลที่ให้มีการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังจากการที่ศาลมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองไว้ในมาตรา 98 ซึ่งบัญญัติว่าในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองใดเพราะเหตุอันเนื่องมาจากการฝ่าฝืนมาตรา 92 หรือเหตุตามมาตรา 94 และปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใด มีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำความผิดแล้ว มิได้ยับยั้ง หรือแก้ไขการกระทำความผิด ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่ที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ทั้งนี้ หากเป็นกรณีที่พรรคการเมืองถูกยุบด้วยเหตุที่ต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง แต่พรรคการเมืองนั้นยังมีสมาชิกที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ หรือ ในกรณีที่พรรคการเมืองใดไม่รายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองเมื่อครบกำหนดเวลาภายหลังที่นายทะเบียนได้มีการสั่งให้หัวหน้าพรรคดำเนินการดังกล่าวโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญก็ไม่อำนาจในการพิจารณาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง ดังเช่นในเหตุอื่น ๆ ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้

เมื่อการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งบุคคลใดถือเป็นการตัดสิทธิในทางการเมืองของบุคคลนั้นและการตัดสิทธิดังกล่าวอาจมิได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญมุ่งให้ความคุ้มครองและรับรองเสรีภาพของบุคคลในการดำเนินกิจกรรมในทางการเมือง ดังนั้น การจะพิจารณาเพื่อตัดสิทธิบุคคลด้วยการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง จึงควรกระทำเท่าที่จำเป็นและพอสมควรแก่เหตุตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏเป็นรายกรณีไป

จากการศึกษาพบว่า ภายหลังจากที่มีการยุบพรรคการเมืองแล้ว มาตรการลงโทษที่จะลงแก่หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค จะมีอยู่ 2 รูปแบบคือ การตัดสิทธิทางการเมืองและการตัดสิทธิเลือกตั้ง โดยการตัดสิทธิทางการเมืองนั้น เป็นการห้ามมิให้ผู้นั้นใช้สิทธิในทางการเมืองตามที่กฎหมายกำหนด แต่ไม่ตัดสิทธิในการเลือกตั้ง ส่วนการตัดสิทธิเลือกตั้งนั้น เป็นการตัดสิทธิทางการเมืองของบุคคลนั้นและห้ามมิให้บุคคลนั้นมีสิทธิในการเลือกตั้งด้วย ซึ่งมาตรการทั้ง 2 รูปแบบนี้ ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันได้นำมาใช้ในกรณีที่แตกต่างกัน คือ หากเป็นมาตรการลงโทษที่มีสาเหตุจากการยุบพรรคการเมืองจะใช้มาตรการตัดสิทธิทางการเมือง แต่หากเป็นมาตรการที่มีสาเหตุจากการที่บุคคลใช้สิทธิเสรีภาพของตน เพื่อล้มล้างหลักการพื้นฐานของ

ระบอบเสรีประชาธิปไตยจะใช้มาตรการตัดสิทธิเลือกตั้ง เพราะถือว่าการเลือกตั้งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญมาก หากบุคคลใดบุคคลหนึ่งปราศจากสิทธิเลือกตั้งแล้ว ก็เท่ากับไม่มีสิทธิไม่มีเสียงในการใช้อำนาจอธิปไตยในประเทศของตนเอง การตัดสิทธิเลือกตั้งจึงเป็นมาตรการที่ต้องใช้อย่างเคร่งครัดเท่าที่จำเป็นสำหรับในประเทศไทยนั้น ได้ใช้มาตรการตัดสิทธิเลือกตั้งเพียงประการเดียวในการลงโทษหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับมาตรการยุบพรรคการเมืองในประเทศไทยที่มีความรุนแรงกว่าประเทศอื่น ๆ ที่นำมาศึกษาแล้ว ผู้เขียนเห็นควรให้เพิ่มมาตรการตัดสิทธิทางการเมืองเป็นมาตรการอีกประการหนึ่งที่จะลงโทษ เพิ่มเติมจากมาตรการตัดสิทธิเลือกตั้ง โดยให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาถึงความหนักเบาแห่งการกระทำ และใช้มาตรการตัดสิทธิทางการเมืองหรือมาตรการตัดสิทธิเลือกตั้งให้เหมาะสมแก่กรณีของการกระทำของบุคคลแต่ละราย เพราะหากไม่ปรากฏว่าบุคคลนั้นได้ร่วมกระทำการอันเป็นการขัดต่อกฎหมายอย่างร้ายแรง แต่ต้องรับโทษเนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดให้ต้องรับโทษ อันไม่ใช่เรื่องที่เกิดจากการกระทำของตนแล้ว บุคคลนั้นก็ไม่ควรถูกพรากสิทธิพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญเกินกว่าที่จำเป็น (รัชนิกุล อุตระศาสตร์. 2557)

แผนภาพที่ 2 ผลทางกฎหมายต่อการการยุบพรรคการเมือง

บทสรุป

การยุบพรรคการเมือง เป็นมาตรการตามรัฐธรรมนูญที่ควบคุมและคุ้มครองมิให้พรรคการเมืองแสดงเจตนารมณ์ทางการเมืองการปกครองประเทศ เพื่อล้มล้างการปกครอง หรือกระทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม อย่างไรก็ดี แม้จะเป็นการบัญญัติกฎหมายเพื่อปกป้องมิให้มีการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่ผลที่เกิดขึ้นกลับส่งผลให้พรรคการเมืองถูกยุบ หัวหน้าพรรค และกรรมการบริหารพรรคถูกตัดสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพ จนอาจกระทบต่อการปกป้องการปกครองในระบอบ

ประชาธิปไตยได้อีกทางหนึ่ง จึงควรทำการศึกษาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและความจำเป็นต่อการลงโทษบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยไม่ขัดหรือแย้งกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โดยสรุปได้ดังนี้

ประการแรก กรณีการยุบพรรคการเมือง จากการที่บุคคลใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือการกระทำของผู้สมัครรับเลือกตั้งอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไป โดยสุจริตและเที่ยงธรรม เป็นโทษที่มีความรุนแรง เมื่อรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายมหาชน ศาลจึงต้องตีความโดยเคร่งครัดและต้องเป็นไปตามหลักฟังความทุกฝ่าย เพื่อคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

ประการที่สอง เมื่อพรรคการเมืองถูกยุบตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 68 และมาตรา 237 นั้น ได้ส่งผลต่อความรับผิดชอบของกรรมการบริหารพรรคแต่ด้วยสถานะของพรรคการเมือง แม้บทบัญญัติกำหนดให้ต้องรับผิดชอบในลักษณะเดียวกับนิติบุคคลอื่นแต่ โดยสภาพความรับผิดชอบของนิติบุคคล การกระทำอันจะผูกพันนิติบุคคล ต้องเป็นการดำเนินการ โดยบุคคลผู้มีอำนาจเด็ดขาด แต่การจะถือการกระทำของกรรมการบริหารพรรคคนหนึ่ง ให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองต้องรับผิดชอบเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล อีกทั้งยังขัดหลักนิติธรรม

ประการที่สาม เมื่อพรรคการเมือง เป็นเสมือนเครื่องมือแสดงความคิดเห็นของประชาชนทางการเมือง แต่จากสภาพการจัดตั้งพรรคการเมืองรวมถึงดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคการเมืองในปัจจุบัน อาจเป็นสาเหตุให้ต้องถูกยุบพรรคการเมือง ประกอบกับแนวทางที่ศาลได้มีคำวินิจฉัยมาตั้งแต่ปี 2550 จนถึงปัจจุบัน มีทั้งคดีที่ศาลมีคำสั่งตามคำร้องขอให้ยุบพรรคการเมือง และคดีที่ศาลมีคำสั่งยกคำร้องขอให้ยุบพรรคการเมือง จึงทำให้พรรคการเมืองต่างๆ พยายามที่จะแก้ไข บทบัญญัติในมาตรา 68 และ มาตรา 237 เนื่องจากเห็นถึงความไม่สอดคล้อง กับการส่งเสริมระบบพรรคการเมืองขัดหลักนิติธรรม

ประการสุดท้าย ถึงแม้ว่าที่ผ่านมา แนวคิดในเรื่องการยุบพรรคการเมืองนั้นจะมีทั้งผู้สนับสนุน และคัดค้าน แต่ในพื้นฐานของปัจจุบัน เป็นที่เห็นพ้องต้องกันว่าการยุบพรรคการเมืองนั้นเป็นการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่สำคัญอย่างยิ่งยวด ระบอบประชาธิปไตยต้องเปิดกว้างให้แก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็นในทางการเมืองของตน แม้ว่าความเห็นนั้นอาจไม่เป็นที่พอใจของรัฐ แต่รัฐต้องเคารพเสียงข้างมากของประชาชน อย่างไรก็ตามเสียงข้างมากเพียงอย่างเดียวมิใช่ประชาธิปไตยที่แท้จริง มิเช่นนั้น จะปรากฏผู้อ้างเสียงข้างมากของประชาชนในการสร้างความชอบธรรมให้การกระทำทุกอย่างของตน รวมทั้งข่มเหงเสียงข้างน้อยด้วยประชาธิปไตยยังมีหลักการพื้นฐานประการอื่นรวมอยู่ด้วย อาทิ หลักนิติรัฐ หลักเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชน รวมทั้งหลักการเคารพเสียงข้างมากและคุ้มครองเสียงข้างน้อย ซึ่งเป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้ได้พบว่าปัญหาการยุบพรรคการเมืองที่มีผลกระทบต่อพรรคการเมืองไทย (The problem of political party dissolution affecting Thai political parties) นี้ ผู้เขียนได้ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมืองทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยผู้เขียนได้สรุปและเสนอแนะแนวทางกฎหมายให้เกิดความชัดเจนเพื่อป้องกันปัญหาการตีความกฎหมายและให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง

ในการดำเนินการเขียนบทความนี้ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาหรือผู้ที่สนใจศึกษา ปัญหาการยุบพรรคการเมืองที่มีผลกระทบต่อพรรคการเมืองไทย (The problem of political party dissolution affecting Thai political parties) การวิเคราะห์ในบทความนี้เป็นการศึกษากฎหมายในประเทศไทย ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย เกิดปัญหาการยุบพรรคการเมืองอยู่เป็นระยะๆ ทั้งเป็นปัญหาต่อเนื่องมาในหลายยุคหลายสมัยการเลือกตั้งและอาจมีผลกระทบต่อการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2566 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องศึกษาหาแนวทางและมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมกับการบังคับใช้กฎหมายการยุบพรรคการเมืองของประเทศไทย

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและบุคลากรที่เกี่ยวข้องตลอดจนเจ้าของหนังสือ วิทยานิพนธ์ และบทความ ที่ได้ให้คำแนะนำและให้เอกสารข้อมูล เพื่อนำมาอ้างอิงในงานเขียนบทความนี้ จนทำให้การเขียนบทความประสบความสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

ชงคชาญ สุวรรณณณี. (2566). *การยุบพรรคการเมือง*. Retrieved on 28 January 2023 from:

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=30205

ณรงค์เดช สรุโฆษิต. (2554). *แนวทางปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง*. พิมพ์ครั้งที่ 1. สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ.พี. กราฟฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด

รัชนิกุล อุตระศาสตร์. (2557). *ปัญหาทางกฎหมายในการยุบพรรคการเมืองในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์การศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พ.ศ. 2557

สิริกร สายสิน. (2560). *ปัญหาการจำกัดสิทธิของบุคคลหรือคณะบุคคลที่กระทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ.2560

สิรินาถ วิสุทธิวรกุล. (2553). *ปัญหาการยุบพรรคการเมืองในระบบกฎหมายไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กฎหมาย

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550, มาตรา 4.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550, มาตรา 94.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 67 ประกอบกับมาตรา 66.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550, มาตรา 93 และมาตรา 95 ประกอบกับมาตรา 94.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 63.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 68 วรรคสี่.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 237.